

TEMIR TANQISLIGI KAMQONLIGI FONIDA O'TKIR ZOTILJAM KLINIKASIDA PERIFERIK ERITRONNING HOLATI

Jalilov Asliddin Xolmatovich

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti Bolalar

Kasalliklari Propedeutikasi Kafedrasida

Anotatsiya: Temir tanqisligi kamqonligi (TTK) va o'tkir zotiljam (pnevmoniya) ikkala holat ham bolalar va kattalar orasida keng tarqalgan tibbiy muammolar hisoblanadi. Temir tanqisligi kamqonligi, asosan, organizmdagi temir miqdorining pasayishi natijasida gemoglobin ishlab chiqarilishi kamayishi bilan bog'liq bo'lsa, o'tkir zotiljam infeksiyalangan o'pka to'qimalarida yallig'lanish jarayonining rivojlanishi bilan xarakterlanadi. Ushbu maqolada temir tanqisligi kamqonligi fonida o'tkir zotiljam klinikasida periferik eritronning holati va o'zgarishlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Temir tanqisligi kamqonligi (TTK), Respirator sincitiyal virus (RSV), gripp virusi, adenoviruslar, paragripp virusi.

Temir tanqisligi kamqonligi va uning ta'siri, Temir tanqisligi kamqonligi (TTK)

Temir tanqisligi kamqonligi — organizmdagi temir miqdorining yetarli emasligi tufayli qonning kislorod tashish qobiliyati pasaygan holatdir. Temir organizmda gemoglobin sintezida asosiy tarkibiy qism sifatida ishtirok etadi va temirning tanqisligi gemoglobin miqdorini kamaytiradi. TTK ning asosiy klinik belgilariga charchoq, bosh og'rig'i, nafas qisishi, yurakning tez urishi, terining oqarishi va zaiflik kiradi.

TTK ning rivojlanish omillari

- Oziqlanishning yomonlashuvi Temirga boy oziq-ovqat mahsulotlarini yetarlicha iste'mol qilmaslik.

- Ginekologik muammolar: Ayollarda menstruatsiya, homiladorlik yoki tug'ish jarayonlari temirning yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

- Ichki qon ketishlari: Gastrointestinal kasalliklar yoki ichki qon ketishlari temir tanqisligini keltirib chiqarishi mumkin.

- Sozlangan temir yutilishining buzilishi: Temirning so'rilishi buzilgan holatlar (masalan, bo'yin va oshqozon-ichak yo'llarida muammolar).

O'tkir zotiljam (pnevmoniya) va uning klinikasi

O'tkir zotiljamni keltirib chiqaradigan omillar

O'tkir zotiljam infeksiyasi ko'plab patogenlar tomonidan yuzaga kelishi mumkin, jumladan:

- Viruslar: Respirator sincitiyal virus (RSV), gripp virusi, adenoviruslar, paragripp virusi.

- Bakteriyalar: Pnevmonokokklar (*Streptococcus pneumoniae*), *Haemophilus influenzae*, *Staphylococcus aureus*.
- Qo'ziqorinlar: *Aspergillus spp.*, *Candida spp.* kabi qo'ziqorinlar.
- Boshqa patogenlar: Ba'zi hollarda, parazitlar ham pnevmoniya rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Klinik simptomlar

- Isitma: Odatda yuqori bo'lishi mumkin, 38-40°C.
- Yo'tal: Quruq yoki yengil ajralgan balg'am bilan.
- Nafas qisishi: Nafas olishda qiyinchiliklar, tez nafas olish.
- Og'riq: Ko'krakda og'riq va dovdirash hissi.
- Charchoq va zaiflik: O'tkir zotiljamda umumiy holsizlik, kuchli charchoq seziladi.

Temir tanqisligi kamqonligi fonida o'tkir zotiljamda periferik eritroning holati

Eritrositlarning patologik o'zgarishlari

Temir tanqisligi kamqonligi va o'tkir zotiljam o'rtasidagi o'zaro ta'sirlar periferik eritroning (qon eritrositlari) holatida sezilarli o'zgarishlarga olib keladi. Eritrositlar gemoglobin tashish funksiyasini bajaradi, shuning uchun temir tanqisligi kamqonligi bolaning umumiy qon hajmiga va kislorod tashish qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bu esa o'z navbatida infeksiya jarayonini og'irlashtirishi mumkin. Temir tanqisligi va pnevmoniyaning kombinatsiyasi eritrositlarning quyidagi patologik o'zgarishlariga olib kelishi mumkin:

- Mikrotsitizm: Temir tanqisligi kamqonligida eritrositlarning o'lchami kichrayadi (mikrotsitlar), bu esa kislorod tashish imkoniyatlarini kamaytiradi.
- Hipokromiya: Temir yetishmovchiligi natijasida gemoglobin miqdori pasayadi, bu eritrositlarning rangining ochishiga olib keladi (hipokromiya).
- Anemiya: Temir tanqisligi kamqonligi, albatta, anemiya bilan namoyon bo'ladi. O'tkir zotiljamda organizmda infeksiya va yallig'lanish reaksiyalarining kuchayishi anemiyaning ko'proq jiddiy holatga aylanishiga olib keladi.

Eritrositlar va infeksiya

Eritrositlarning temir tanqisligi va infeksiya jarayonidagi rolini tushunish juda muhimdir, chunki:

- Temir va infeksiya o'rtasidagi aloqalar: Temirning organizmdagi darajasi mikroorganizmlarning rivojlanishiga ta'sir qiladi. Ba'zi patogenlar, masalan, *Streptococcus pneumoniae* va *Haemophilus influenzae*, temirga ehtiyoj sezadi va uning mavjudligi bakteriyalarning ko'payishiga yordam beradi. Shuning uchun temirning yetishmasligi infeksiyaning davomiyligi va og'irligiga ta'sir qilishi mumkin.
- Eritrositlar va immun javob: Eritrositlar nafaqat kislorod tashish, balki immun tizimining boshqa elementlari bilan o'zaro ta'sir qilib, yallig'lanish jarayonlarini

boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Temir tanqisligi kamqonligi immun javobni zaiflashtirishi va infeksiyaning kuchayishiga olib kelishi mumkin.

Kliniyadagi o'zgarishlar

Temir tanqisligi kamqonligi va o'tkir zotiljamning birlashishi klinik holatni yanada og'irlashtiradi. O'tkir zotiljamning simptomlari, jumladan, nafas qisishi, charchoq va og'irlik, temir tanqisligi kamqonligi bilan murakkablashishi mumkin. Bu holat periferik eritronning o'zgarishiga va qonda kislorod tashishning yanada zaiflashishiga olib keladi. Temirning tanqisligi, o'z navbatida, immun javobni susaytiradi, bu esa infeksiya jarayonining davom etishiga yordam beradi.

Davolash yondashuvlari

Temir tanqisligi kamqonligini davolash

Temir tanqisligi kamqonligini davolashda quyidagi choralar ko'riladi:

- Temir qo'shimchalari: Oral temir preparatlari (masalan, ferrous sulfate) odatda asosiy davolash usuli hisoblanadi. Kattalar va bolalar uchun dozalar shifokor tomonidan belgilanadi.

- Temirga boy oziq-ovqat: Temirga boy oziq-ovqatlarni (masalan, qizil go'sht, loviya, yashil sabzavotlar) iste'mol qilishni rag'batlantirish.

-Kislorod terapiyasi: Og'ir temir tanqisligi va o'pka yallig'lanishi holatlarida kislorod terapiyasi qo'llanilishi mumkin.

O'tkir zotiljamni davolash

-Antibiotiklar: Agar bakterial pnevmoniya tasdiqlangan bo'lsa, mos antibiotiklar tayinlanadi (masalan, amoksitsillin yoki ceftriaxone).

-Antiviral preparatlar: Virusli pneumonia holatida antiviral preparatlar, masalan, oseltamivir, ishlatilishi mumkin.

-Simptomatik davolash: Isitmani pasaytirish, yo'talni kamaytirish, nafas olishni qo'llab-quvvatlash va yallig'lanishni engillashtirish uchun antiinflamator preparatlar tavsiya etiladi.

Xulosa Temir tanqisligi kamqonligi va o'tkir zotiljamning kombinatsiyasi periferik eritronning holatiga sezilarli ta'sir qiladi. Temir tanqisligi kamqonligi, eritrositlarning mikrositizm, hipokromiya va anemiya kabi o'zgarishlarga olib keladi, bu esa o'tkir zotiljamni og'irlashtirishi mumkin. Davolashda temir qo'shimchalari va infeksiyaga qarshi samarali terapiya muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, immun tizimini qo'llab-quvvatlash va kasallikni kompleks davolash orqali bu ikki holatning salbiy ta'sirlarini kamaytirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Жалилов А. Х., Ачилова Ф. А. КОРРЕКЦИЯ ЖЕЛЕЗОДЕФИЦИТНОЙ АНЕМИИ ПРИ ОСТРОЙ ПНЕВМОНИИ У ДЕТЕЙ //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 56-64.

2. Jalilov A. X., Achilova F. A., Islamov N. H. SEVORAN FOR THE TREATMENT OF PAPULOUS SQUAMOUS DERMATOSES //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 194-199.
3. Achilova F. A., Jalilov A. X., Islamov N. H. PYODERMA ASSOCIATED WITH ALLERGODERMATOSIS, ASSESSMENT OF THE QUALITY OF THERAPY //GOLDEN BRAIN. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 93-100.
4. Islamov N. H. et al. ENURESIS AND ITS COMPLICATIONS //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 229-235.
5. Islamov N. H., Achilova F. A., Jalilov A. X. TESTIK TORSIONINI DAVOLASHNING SAMARALI //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 14 SPECIAL. – С. 319-323.
6. Холматович Ж. А. СОСТОЯНИЕ ПЕРИФЕРИЧЕСКОГО ЭРИТРОНА В КЛИНИКЕ ОСТРОЙ ПНЕВМОНИИ НА ФОНЕ ЖЕЛЕЗОДЕФИЦИТНОЙ АНЕМИИ. – 2023.
7. Эрметов А. Т. и др. Результаты эмболизации маточных артерий у больных с миомой матки, осложненных кровотечением //Вестник экстренной медицины. – 2018. – №. 2. – С. 9-11.
8. Жалилов А. Х., Шарипов С. Ш. ИССЛЕДОВАНИЕ НОВЫХ ВИДОВ КАТАЛИЗАТОРОВ ДЛЯ СИНТЕЗА АЦЕТОНА //Вестник науки. – 2020. – Т. 2. – №. 10 (31). – С. 72-77.
9. Шакаров Ф. и др. Бронхообструктивный синдром у детей //Журнал вестник врача. – 2011. – Т. 1. – №. 1. – С. 177-183.
10. Smiyan O. et al. MODERN VIEW FROM UKRAINE ON ETIOLOGY, PATHOGENESIS AND CLINICAL-DIAGNOSTIC ASPECTS OF COMMUNITY-ACQUIRED PNEUMONIA IN CHILDREN //Eastern Ukrainian Medical Journal. – 2023. – Т. 11. – №. 4. – С. 360-374.
11. Хайдарова, С. Х., Жалилов, А. Х., Ачилова, Ф. А., & Джалолов, Д. А. (2021). Оценка иммунного статуса и показателей биомаркеров воспаления у детей с внебольничной пневмонией. *Доктор ахборотномаси. Самарканд.*
12. Жалилов А. Х. Состояние периферического эритрона в клинике острой пневмонии на фоне железодефицитной анемии //Gospodarka i Innowacje. – 2023. – Т. 36. – С. 160-167.
13. Islamov N. H. et al. Ultrasound Picture of the Case of Liver Echinococcosis //Academia Globe. – 2021. – Т. 2. – №. 05. – С. 98-103.
14. Жалилов А. Х., Ачилова Ф. А. СОСТОЯНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ МОРФОСТРУКТУРЫ ЭРИТРОЦИТАРНОЙ СИСТЕМЫ У ДЕТЕЙ ПРИ

- ОСТРОЙ ПНЕВМОНИИ //World of Scientific news in Science. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 94-107.
15. Жалилов А., Ачилова Ф., Хайдарова С. Показатели периферического эритрона при железодефицитной анемии у детей //Журнал гепатогастроэнтерологических исследований. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 109-114.
 16. Hikmatovich I. N., Xolmatovich J. A., Axtamovna A. F. O'SMIRLARDAGI VULGAR ACNE KASSALIGINI KOMPLEKS DAVOLASHNI ISHLAB CHIQISH VA SAMARADORLIKNI ANIQLASH //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIIY JURNALI. – 2022. – С. 323-326.
 17. Kh J. A., Sh M. U., Achilova F. A. The state of the erythron system in acute pneumonia in children. – 2022.
 18. Nizomiddinovich T. F. et al. EXPERIMENTAL MYOCARDIAL INFARCTION LDH BILAN CORRECTION OF NATHIJALARI: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – Т. 6. – №. 1. – С. 63-68.
 19. Nizomiddinovich T. F. et al. QON TOMIR KASALIKLARIDA ENOSNING O'RNI: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – Т. 6. – №. 1. – С. 56-62.
 20. Sh, Xushnazarov Z., L. Kenjayeva, and F. N. Toshboyev. "PIRRILO [2, 3-D] PRIMIDINLARNING BIOLOGIK FAOLLIGI." *TADQIQOTLAR. UZ* 39.5 (2024): 30-35.
 21. Sh X. Z., Toshboyev F. N., Izatullayev S. A. PRIMIDIN HALQASI ISHTIROKIDA SINTEZ VA PRIMIDINNING BIOLOGIK FAOLLIGI //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – Т. 38. – №. 5. – С. 28-34.
 22. Toshboyev F. N., Tashanov O. S., Izatullayev S. A. Oziqa tarkibidagi spirtlarni oksidlanish jarayonini matematik modilashtirish orqali xisoblash //golden brain. – 2023. – Т. 1. – №. 28. – С. 117-120.
 23. Toshboyev F. N., Iskandar o'g'li M. S., Fayzullo o'g'li S. S. XITIZAN VA SUT ZARDOBI BILAN OZIQLANTIRILGAN BROYLER JO'JALARINING BOKIMYOVIY KO'RSATKICHLARI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – Т. 14. – №. 1. – С. 78-80.
 24. Toshboyev F. N. et al. SELECTIVITY OF YKS CATALYZATION IN THE SYNTHESIS OF VINYL ACETATE FROM ETHYLENE AND ACETIC ACID //World of Scientific news in Science. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 31-35.

25. Nizomiddinovich T. F., Abdimannonovich I. S., Zoirovich A. J. Of organic substances by thin layer chromatographic method //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – Т. 14. – №. 1. – С. 70-72.
26. Toshboyev F. N., Bobokulova S. A., Suyunova M. O. Synthesis of vinyl acetate from acetylene with the participation of a nanocatalyst and study of its kinetics //World of Scientific news in Science. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 11-18.
27. Тошбоев Ф. Н., Ахмадов Д. З., Эшанкулов З. А. Динамика нитрергической системы при гиперхолестеринемии //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – Т. 14. – №. 1. – С. 73-77.
28. Baykulov A. K., Toshboyev F. N., Akhmadov J. Z. BIOCHEMICAL AND PHYSIOLOGICAL CHANGES IN PARASITE PARAMETERS IN THE HOST-PARASITE RELATIONSHIP //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 1. – С. 257-262.
29. Xudoyberdiyev I. I. et al. Etilen va sirka kislotadan vinilasetat olinishi jarayonining fizik-kimyoviy asoslari //Zamonaviy fan va ta'lim yangiliklari xalqaro ilmiy jurnal. – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 59-62.
30. Toshboyev F. N., Akhmadov J. Z., Eshonqulov Z. A. ETHYLENE OXYACETYLATION REACTION KINETICS LEARN //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 1. – С. 253-256.
31. Тошбоев Ф. Н., Анваров Т. О., Изатуллаев С. А. ОПРЕДЕЛЕНИЕ PH СРЕДЫ ЛЕКАРСТВЕННЫХ ВЕЩЕСТВ ПОТЕНЦИОМЕТРИЧЕСКИМ МЕТОДОМ //World of Scientific news in Science. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 166-169.
32. Vaxodirovich S. S., Nizomiddinovich T. F., Ergashboevna E. M. GAZ ARALASHMALARINI NAZORAT QILISHNING TERMOKATALITIK USULI //Journal of Universal Science Research. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 276-281.
33. Байкулов А. К., Муртазаева Н. К., Тошбоев Ф. Н. ДИНАМИКА ВЛИЯНИЯ ЛАКТАТДЕГИДРОГЕНАЗЫ ПРИ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМ ИНФАРКТЕ МИОКАРДА //World of Scientific news in Science. – 2024. – Т. 2. – №. 3. – С. 244-251.